

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ประมวลจากคำบรรยายของ
ฯพณฯ นายเกษม วัฒนชัย องคมนตรี
ในการสัมมนา

“ เรื่อง : องค์การที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ”
จัดโดย สำนักพระราชวัง

สำหรับ
ข้าราชการสำนักพิมพ์น้อมรับใส่เกล้า ฯ เป็นแนวทางปฏิบัติ

พฤษภาคม 2550

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“ 60 ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาชน ”

(สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ, 2549)

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียด
อย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผนที่
สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียด
ที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือ
ได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็วตามความต้องการของประชาชน

2. ระเบิดจากข้างใน

หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา
ให้มีสภาพพร้อม ที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคล
จากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ทรงมองปัญหาในภาพรวม (*Macro*) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาก็จะเริ่มจาก
จุดเล็ก ๆ (*Micro*) คือ การแก้ไขเฉพาะหน้า ที่คนมักจะมองข้าม

“ ...ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก...
ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน...
เพื่อให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...”

4. ทำตามลำดับขั้น

ทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข
ต่อไปจึงเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ
การพัฒนาประเทศต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้
ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อนจึงค่อยสร้าง ค่อยเสริม
ความเจริญและเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับต่อไป

5. ภูมิสังคม

การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึง

- (1) ภูมิประเทศของบริเวณนั้น (ดิน, น้ำ, ป่า, เขา ฯลฯ)
- (2) สังคมวิทยา (นิสัยใจคอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น)

6. องค์กรรวม

ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์กรรวม (*Holistic*) หรือมองอย่างครบวงจร
ทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง

7. ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริมีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม
และรวมกลมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคม
จิตวิทยาแห่งชุมชน

“ไม่ติดตำรา”

ไม่ผูกมัดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม
กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด
ราษฎรสามารถทำได้เอง

หาได้ในท้องถิ่น

และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ปัญห
โดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีไม่ยุ่งยากนัก

“ให้ปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูกป่า
โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ
จะได้ประหยัดงบประมาณ ”

9. ทำให้ง่าย – simplicity

ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไขงานการพัฒนาประเทศ
ตามแนวพระราชดำริโดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทรงโปรดที่จะทำสิ่งยาก
ให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

“ ทำให้ง่าย ”

10. การมีส่วนร่วม

ทรงเป็นนักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชน
หรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ต้อง
ดำเนินถึงความคิดเห็นของประชาชน
หรือความต้องการของสาธารณชน

“...ต้องหัดทำใจให้กว้างขวางหนักแน่น
รู้จักรับฟังความคิดเห็น

แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด
เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น

แท้จริงคือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย
มาอำนวยความสะดวกปฏิบัติบริหารงาน

ให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

11. ประโยชน์ส่วนรวม

“ ... ใครต่อใครก็มาบอกว่า ขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม
อาจมานึกในใจว่า ให้ ๆ อยู่เรื่อย แล้วส่วนตัวจะได้อะไรขอให้คิดว่า
คนที่ให้เพื่อส่วนรมนั้น มิได้ให้แต่ส่วนรวมอย่างเดียว
เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่มีส่วนรวมที่จะอาศัยได้ ... ”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญเสมอ

12. บริการที่จุดเดียว

ทรงให้ “ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ”
เป็นต้นแบบในการบริหารรวมที่จุดเดียว เพื่อประโยชน์ต่อประชาชน
ที่จะมาใช้บริการ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
โดยมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการ
และให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว

“... เป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และ
ต้นทุนของเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์ ”

13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

การเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ
ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาของธรรมชาติ

หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติจะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ
เช่น การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม

โดยพระราชทานพระราชดำริการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก (ต้นไม้)
ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ

14. ใช้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ

ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็น
หลักการและแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่ปกติ
เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การทำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย การใช้ผักตบชวาบำบัดน้ำเสีย
โดยดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ

15. ปลุกป่าในใจคน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรจะปลุกต้นไม้ ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้น
ก็จะพากันปลุกต้นไม้ ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

การที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา
จะต้องปลุกจิตสำนึกให้คนรักป่าเสียก่อน

16. ขาดทุนคือกำไร

“...ขาดทุนคือกำไร *Our loss is our gain...*
การเสียคือการได้ ประเทศที่จะก้าวหน้าและการที่คนจะอยู่ดีมีสุขนั้น
เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้ ...”

หลักการคือ “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำ
อันมีผลเป็นกำไร

คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร “...ถ้าเราทำอะไรที่เสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียนั้น
เป็นการได้ทางอ้อม ตรงกับงานของรัฐบาลโดยตรงเงินของรัฐบาลหรืออีกนัยหนึ่ง
คือเงินของประชาชนถ้าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดีก็ต้องลงทุน...”

17. การพึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ด้วยการแก้ไขปัญหา
เฉพาะหน้าเพื่อให้เขาแข็งแรง พอที่จะดำรงชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นตอนต่อไปก็คือ
การพัฒนาให้เขาสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ
“พึ่งตนเองได้” ในที่สุด

18. พอลู่พอกิน

สำหรับประชาชนที่ตกอยู่ในวงจรแห่งความทุกข์เข็ญนั้น ได้พระราชทาน
ความช่วยเหลือให้เขาสามารถอยู่ในขั้น “พอลู่พอกิน” เสียก่อน
แล้วจึงค่อยขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป
“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้าประชาชนจะได้กำไร จะได้ผล
ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ต่อไป...”

19. เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็ง
หรือภูมิคุ้มกันทุกด้านซึ่ง จะสามารถทำให้อยู่ได้อย่างสมดุล
ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง
ปรัชญานี้ได้มีการประยุกต์ใช้ ทั้งระดับบุคคล องค์กร ชุมชน
และทุกภาคส่วนมาแล้วอย่างได้ผล

20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน

“ ... ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อย
ก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก
แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ ... ” (18 มี.ค.2533)

21. ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเกษมสำราญ
และทรงมีความสุข ทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน

“... ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้
นอกจากการมีความสุขร่วมกัน
ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ... ”

22. ความเพียร : พระมหาชนก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มทำโครงการต่าง ๆ
ในระยะแรกที่ไม่มีความพร้อมนัก
และทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น
แต่พระองค์มิได้ท้อพระราชหฤทัย มุ่งมั่นพัฒนาบ้านเมือง
ให้บังเกิดความร่มเย็น เป็นสุข

23. รู้ - รัก - สามัคคี

- รู้** : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึง
ปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีแก้ปัญหา
- รัก** : เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้วจะต้องเห็นคุณค่า
เกิดศรัทธา เกิดความรักที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติ
แก้ปัญหานั้น ๆ
- สามัคคี** : เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติ ต้องดำเนินเสมอว่าเราทำคนเดียวไม่ได้
ต้องร่วมมือร่วมใจกัน สามัคคีกันเป็นหมู่คณะจึงจะเกิดพลัง
ในการแก้ปัญหาลุล่วงด้วยดี
